

RESEARCH ARTICLE/ARAŞTIRMA MAKALESİ

COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE İLİŞKİ DOYUMU VE İLİŞKİ HOŞNUTSUZLUĞUNUN
İNCELENMESİ

Doç. Dr. Taner ARTAN¹, Irmak ATAK², Aslı OFLUOĞLU³, Hülya TÜRK⁴, Derya ÜNLÜ⁵

¹İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul
tanerartan72@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-8716-2090

²İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul
psk.irmak.arслан@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-5427-4355

³İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul
asli.ofluoglu@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-0654-3896

⁴Altınbaş Üniversitesi, SHMYO, Sosyal Hizmet Programı Öğretim Görevlisi
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul

hulya.turk@altinbas.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-2996-9168

⁵İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul
deryaunlu62@hotmail.com ORCID ID: 0000-0002-1550-0775

Geliş Tarihi/Received Date:21.01.2021 Kabul Tarihi/ Accepted Date: 21.06.2021

Artan, T., Atak, I., Oflluoğlu, A., Türk, H., & Ünlü, D. (2021). Covid-19 Salgını Sürecinde İlişki Doymu ve İlişki Hoşnutsuzluğunun İncelenmesi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 25-40.

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı, COVID-19 sürecinde Türkiye’de yaşayan kişilerin ilişki doymu düzeyleri ile ilişki hoşnutsuzluğu düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma, COVID-19 salgınının başlangıç döneminde romantik ilişkilere etkisini ele alan bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma nicel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara rastgele örnekleme yoluyla, elektronik tabanlı anket yöntemiyle (Google Forms aracılığıyla) ulaşılmıştır. Çalışmanın evrenini, Türkiye’nin çeşitli illerinde yaşamakta olan ve romantik bir ilişki içerisinde bulunan 411 birey oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu, İlişki Doymu Ölçeği ve Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma çerçevesinde evlilik hoşnutsuzluğu, ilişki hoşnutsuzluğu olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizi için Spearman’s korelasyon analizi, Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Bulgular: COVID-19’un ilişki yaşamına olumlu etki ettiğini düşünen grubun olumsuz etki ettiğini düşünen gruba kıyasla hoşnutsuzluk puanlarının daha düşük, ilişki doymu puanlarının ise daha yüksek olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 43.047$, $p < 0.01$). COVID-19’un ilişki türüne göre etkisine bakıldığında; gruplar arasında ilişki doymu açısından herhangi bir fark bulunmazken, evli grubun evlilik hoşnutsuzluğu puanlarının evli olmayan gruptan anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir ($U = 15579.500$, $p = 0.023$).

Sonuç: Araştırma sonucunda COVID-19 sürecinden olumsuz etkilenen bireylerin ilişki doyumları daha düşük bulunmuştur. Özellikle evli katılımcıların ilişki doyumu daha düşük, ilişki hoşnutsuzluğu daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çeşitli sosyo-demografik özellikler ve yaşam koşullarının etkisi ortaya konmuştur. Bu bulguların, özellikle pandemi sürecinde, çiftler için psiko-sosyal destek programları geliştirilirken yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Partner, İlişki Doyumu, İlişki Hoşnutsuzluğu, COVID-19, Pandemi.

A STUDY OF RELATIONSHIP SATISFACTION AND RELATIONSHIP DISAFFECTION DURING COVID-19 PANDEMIC

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the relationship between relationship satisfaction, relationship disaffection and socio-demographic variables of people living in Turkey during COVID-19 pandemic. This research evaluates the early effects of COVID-19 outbreak on romantic relationships.

Materials and Methods: A quantitative method was used for the study. Participants were reached through random sampling method, via an electronic-based questionnaire (Google Forms). The sample of the study consists of 411 individuals living in various provinces of Turkey. Personal information form, Relationship Assessment Scale and Marital Disaffection Scale were used for data collection. It was regarded as "relationship" disaffection instead of marital disaffection for the study. Spearman's correlation analysis, Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis Test were used for analysis.

Results: It was found that the group who thinks that COVID-19 has a positive effect on their relationship has lower disaffection scores and higher relationship satisfaction scores compared to the group who thinks it has a negative effect ($\chi^2 = 43.047, p < 0.01$). The differences for different types of relationships were also analyzed. While there was no difference between the groups in terms of relationship satisfaction, it was found that the marital disaffection scores of the married group were significantly higher than the not-married group ($U = 15579.500, p = 0.023$).

Conclusions: As a result of the study, individuals who were adversely affected by the COVID-19 process were found to have lower relationship satisfaction. Especially married partners had lower relationship satisfaction and higher relationship disaffection. Also, the effects of various socio-demographic attributes and life conditions were detected. These findings are expected to contribute to the development of psychosocial support programs for couples, especially during the pandemic.

Key Words: Partner, Relationship Satisfaction, Marital Disaffection, COVID-19, Pandemic.

1. GİRİŞ

Yeni Koronavirüs hastalığı (COVID-19), ilk olarak 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde tespit edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan ettiği COVID-19, tüm dünyayı etkilemiştir. Pandemi, bir kıta veya tüm dünya yüzeyi gibi çok geniş alanda yayılarak etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel isimdir. Hızlı küreselleşme ve ulaşımın çok kolaylaşması, dünyanın herhangi bir yerindeki

salgının hızlıca yayılarak tüm toplumlar açısından ciddi bir tehdit unsuru oluşturmasına sebebiyet vermektedir (TÜBA, 2020). Pandemi dönemlerinde bulaşmayı engellemek, karantina uygulamakla mümkün olduğundan; bireyler bu süreçte iş, sosyal hayat ve ilişkiler alanlarında çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Ülkelerin salgın ile baş etme ve salgının yayılmasını önlemeye yönelik olarak birçok tedbir aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde Türkiye de bu salgınla baş etmek için birtakım tedbirler almıştır. Özellikle sosyal alanlarda fiziksel mesafenin arttırılması amacı ile bir dizi önlem alınmıştır. Okullar kapatılmış, kamuda çalışan hamile, emziren kadınlar ile kronik hastalığı olan kişilere idari izin verilmiş, uzaktan erişimle çalışma imkânı olan kurumlara evden çevrim içi çalışma imkânları sunulmuştur. Yüksek risk gurubunu oluşturan 65 yaş üstü kişiler ile kendisi hastalığı ağır geçirmemekle birlikte bulaştırma ihtimali yüksek olan 20 yaş altı çocuk ve gençlere sokağa çıkma yasağı uygulamaları getirilmiştir. Alınan bu önlemler ile sosyal alanlarda fiziksel mesafe oluşturulurken, bütün gün bir arada bulunan aile üyeleri arasında fiziksel ve sosyal mesafeler ortadan kalkmış, ekonomik kayıplar yaşanmış, bireylerin hastalanma ve kayıp yaşama kaygıları oluşmuştur; yaşanan bu durumun çiftlerin ilişki dinamiklerini de etkilediği düşünülmektedir.

Karantina ve izolasyon bireylerde anksiyete, kafa karışıklığı, post-travmatik stres belirtileri ve öfke gibi önemli sıkıntılar yaratmaktadır (Roy, vd., 2020). COVID-19 pandemi sürecinde, sosyal mesafe kuralı ve sokağa çıkma kısıtlılığı gibi uygulamalara ülkemizde de başvurulduğundan, bu uygulamaların bireylerin benzer psikolojik problemler yaşamasına neden olabileceği, bireylerin yakın ilişkilerinde de yeni sorunlar ortaya çıkarabileceği varsayılmaktadır. Alınan tedbirlerle birlikte; iş yerlerinin kapatılması nedeniyle bazı bireylerin işsiz kaldığı ve ekonomik sorunlar yaşadığı, bazı bireylerin ise işlerini evlerinden çevrim içi sürdürdükleri, iş ve özel hayatlarının iç içe geçtiği bilinmektedir. İşlerini evden sürdüren bireylerin iş stresini evde yaşamaları, ev ortamının iş ortamı olması, evde sürekli olarak partnerlerin bir arada olmaları, işsiz kalan bireylerin ise gelir kaybı yaşamaları gibi durumların partnerlerin ilişkilerini de etkileyebileceği düşünülmektedir. Aynı yaşayan partnerlerin ise bu süreci farklı yaşaması; ancak yine de salgın sürecinde bir araya gelememeleri nedeniyle, ilişkilerinin etkilenmesi beklenmektedir. Bu nedenlerden dolayı, COVID-19 pandemi sürecinin kişilerin ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğu düzeylerini de etkileyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, mevcut araştırma ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğu değişkenlerini COVID-19 düzleminde ele almayı amaçlamıştır. COVID-19 pandemi süresince anksiyete, ıstırap, yüksek düzeyde stres, sosyal izolasyon, daha kötü ruh sağlığı algısı, iş kaybı, maaşta azalma, düşük ücretler, depresyon belirtileri, kadın olmak, tükenmiş ebeveyn olmak, kronik hastalığa sahip çocukların ailesi olmak gibi faktörlerin çiftlerin ilişki memnuniyetleri üzerinde risk oluşturduğu bulunmuştur (Martínez-Libano ve Yeomans, 2021).

Partnerlerin ilişkilerinde, değişimler ve zorluklar sürekli olarak söz konusu olmaktadır. İlişkiye devam edip etmeyecekleri, bireylerin ilişkilerindeki zorluklarla nasıl baş etmeye çalıştıkları, bu zorlukları nasıl yorumladıkları ve nasıl tanımladıklarına bağlıdır (Knee, Heather, Vietor, Nanayakka, & Neighbors, 2002). İlişkinin devamlılığında rol oynayan en önemli faktörlerden biri, ilişki doyumdur. İlişki doyumu; genellikle duygusal ifade, duygusal uyum, yapıcı çatışma ve fikir birlikleri gibi birçok açıdan tanımlanmaktadır. Bireyin yaşadığı ilişkisini genel olarak nasıl değerlendirdiğini ifade etmektedir (Conradi, Noordhof, Barelds, & Kamphuis, 2017).

Thibaut ve Kelley'e (1961) göre, ilişki doyumunun kuramsal olarak kökeni 'Etkileşim Kuramına' dayanmaktadır. Bu kuram; ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasına yönelik birtakım açıklamalar getirmektedir.

Bu kurama göre, kişiler ilişkiden ne düzeyde doyum aldıkları konusunda yargıya varırken kişisel bazı kriterlerden yararlanırlar. Bu ölçütler, "karşılaştırma düzeyi" ve "seçenekler arası karşılaştırma düzeyi"dir. Kişilerin ilişkilere yönelik gözlemlerinin sonucunda oluşturdukları karşılaştırma düzeyi, tatmin ve tatminsizlik değişkenleri arasında bulunan orta noktayı tanımlamaktadır. İlişkiye yönelik ölçümler bu noktanın üstünde bulunuyorsa, birey ilişkiyi doyum verici; altında bulunuyorsa, ilişkiyi doyumsuz olarak değerlendirmektedir. İkinci ölçüt olan seçenekler arası karşılaştırma düzeyi ise bireyin şu an içinde bulunduğu ilişkisinden elde ettiği duygusal tatminle olası farklı bir ilişkiden alacağı tatmine ilişkin beklentilerini ifade eder.

Rusbult (1980), Etkileşim kuramına dayanarak geliştirdiği Yatırım Modelinde, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler arası karşılaştırma düzeyi dışında, ilişkiye yönelik yapılan yatırım miktarının da bireyin ilişkiyi değerlendirerek devam ettirip ettirmeyeceğiyle ilgili karara varmasında etkili olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak; kişinin ilişki doyumu; kişinin bireysel tatmin noktası, olası diğer ilişkilere kıyasla ilişkisini nerede gördüğü ve mevcut ilişkiye yapmış olduğu yatırım düzeyinden etkilenmektedir.

İlişki doyumu, ilişki alanında yapılan çalışmalarda önemli bir değişkendir. İlişki doyumunun esas belirleyicisi; partnerlerin sevgi, iletişim, cinsellik, güven, çatışma çözme ve aynı değerleri paylaşma düzeyi; yani ilişkinin kalitesidir (Joronen, Kaunonen, & Anna, 2016). Bireyin içinde bulunduğu ilişki; onun birliktelik, yakınlık ihtiyacı gibi gereksinimlerini karşılayan bir ilişki ise ilişkide elde edilen doyum yüksek olmaktadır. İlişki doyumunun yüksek olması, bireyin ilişkisinde yaşadığı herhangi bir sorun karşısında yapıcı tepkiler vermesini sağlamaktadır. İlişki doyumunun azalması durumunda ise kişinin yıkıcı tepkileri artmaktadır. (Devecioğlu, 2020). Doyumla birlikte, bir bireyin partnerine olan bağlılığının da ilişkide fayda ve değer oranının göstergesi olduğuna inanılmaktadır. Uzun süreli partner ilişkisi yaşayan ve bu ilişkiden memnun olan kişilerin daha sağlıklı, mutlu ve uzun yaşadıkları yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Schaffhuser, Allemand, & Martin, 2014).

Partnerlerin ilişkide birbirlerine karşı beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler, olumlu olarak karşılık bulmadığında yaşanan hayal kırıklıkları; çatışmalara sebebiyet vermektedir. Bunun sonucu olarak da ilişkilerde yaşanan problemler, ilişki hoşnutsuzluğunun yaşanmasına yol açmaktadır (Kumcağız & Ertuğ, 2016). Bu doğrultuda ilişki hoşnutsuzluğu; çiftler arasındaki duygusal bağlanmanın giderek azalması, duyarsızlığın ve ilgisizliğin artması şeklinde tanımlanmaktadır. Hoşnutsuzluk, partnerlerin ilişkisinde var olan pozitif etkilerin nötr etkilerle yer değiştirmesi anlamına gelmektedir. İlişki hoşnutsuzluğunun üç evresi bulunmaktadır. İlk evre, hayal kırıklığıyla birlikte kendini suçlamayı getirmektedir. İkinci evre, öfke ve incinmenin artış gösterdiği, hoşnutsuzluğun ifade edildiği ve ilişkideki farklı iletişim tarzının farkında olduğu evredir. Üçüncü evre ise fiziksel ve duygusal mesafenin arttığı, kayıtsızlığın görüldüğü ve sevginin ilgisizlikle yer değiştirdiği son evredir (Sinanoğlu, 2019). Bir ilişkide hoşnutsuzluğun ortaya çıkabilmesi için ilişkinin başında az da olsa pozitif duyguların bulunması gerekmektedir. Ayrıca; aşk, romantizm, ilgi ya da güven gibi bazı olumlu duyguların da ilişkinin başında bulunduğu ifade edilmektedir. Hoşnutsuzluk, ilişkinin çözülmesine neden olan kesin bir değişken değildir. Ancak ayrılma ve boşanma düşüncesi, genellikle ilişki hoşnutsuzluğu yaşayan kişilerde görülmektedir (Çelik, 2013). İlişki sürecinde çoğu çiftin karşılaştığı sorun alanlarının para, akrabalar, arkadaşlar, sevgi, iletişim, cinsellik, çocuklar, eğlence, boş zaman ve kıskançlık olduğu ifade edilmektedir. (Storaasli & Markman, 1990).

Hoşnutsuzluk deneyimi, genellikle partnerlerde ortak değildir; ya bir partnerde diğerinden daha fazladır ya da sadece bir partnerde ortaya çıkmaktadır (Kersten-Kayser, 1990).

İlişkilerde doğrudan ilişki hoşnutsuzluğu ve dolaylı ilişki hoşnutsuzluğu olmak üzere iki tür hoşnutsuzluktan bahsedilebilir. Doğrudan ilişki hoşnutsuzluğu; bir partnerin ilişkide yaşadığı hoşnutsuzluğun diğeri üzerinde etki bırakması sonucunda meydana gelmektedir. Dolaylı ilişki hoşnutsuzluğu ise partnerlerden birinin ilişki sürecinde diğeriyle iletişimi zayıflatacak davranışlar göstermesi sonucu oluşmaktadır. Böylelikle partnerinin ilişki hoşnutsuzluğunu etkileyerek hoşnutsuzluk düzeyinin artmasına sebep olmaktadır (Üçgül, 2019).

Hoşnutsuzluk sonucunda bazı partnerler mutsuz oldukları birlikteliklerini sürdürür ve başka bir yerde yaşam doyumu arar. Bazıları aralarındaki problemlerin üstesinden gelmek için çaba sarf ederken bazıları da boşanmak için gerekli yasal süreci başlatır (Kayser, 1996). Teorik olarak, partnerlerin ilişkiden aldıkları doyum ve aralarındaki yakınlığın birlikte geçirdikleri süreyi arttırdığı bilinmektedir (Guldner ve Swensen, 1995; Milek, Randal ve Nussbeck, 2016). Ancak bireylerin kaygı düzeyleri, gelecek kaygıları, maddi kaygılar, belirsizlik, sevilen kişilerin kaybedilmesi ve psikolojik rahatsızlıklar gibi etkenler partnerlerin birlikte geçirdikleri süreye olumsuz olarak etki edebilmektedir (Tepeli Temiz, 2020). Benzer şekilde, COVID-19 sürecinde bireylerin günlük yaşamlarında, sosyal ilişkilerinde ve çalışma koşullarında meydana gelen değişimler, ilişkilerin bu süreçten etkilenmelerine sebep olmuştur.

Bu bağlamda mevcut çalışma ile COVID-19 pandemi sürecinde Türkiye’de yaşayan bireylerin ilişki doyumu düzeyleri ile ilişki hoşnutsuzluğu düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Kişilerin COVID-19 sürecinde ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluk düzeyleri nasıldır?
- Kişilerin ilişki doyumu düzeyleri ve ilişki hoşnutsuzluğu düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasında (cinsiyet, ekonomik durum, çalışma durumu, vb.) anlamlı bir ilişki var mıdır?
- COVID-19 sürecinin bireylerin romantik ilişkilerine etkisi var mıdır?

2. GEREÇ ve YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışma kesitseldir. Kişilerin ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğu düzeyleri ve sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiki olarak değerlendirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan, partneri olan yetişkin bireyler olarak belirlenmiştir. Araştırmaya tesadüfi örnekleme yöntemiyle, elektronik veri tabanlı anket yoluyla ulaşılan 414 kişi katılmıştır. Katılımcılardan ikisi önemli ölçüde geçersiz işaretlemeler yaptığından ve bir katılımcının romantik bir ilişki içerisinde olmadığı (partneri olmadığı) anlaşıldığından değerlendirme dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla, araştırma örnekleme 411 kişiden oluşmuştur. Katılımcılara ait sosyo-demografik özelliklerin dağılımı Tablo 1’deki gibidir.

		N	%
Cinsiyet	Kadın	278	67.6
	Erkek	133	32.4
Yaşadığınız Bölge	Büyükşehir	366	89.1
Bölge	Şehir	24	5.8
	İlçe	20	4.9
	Köy	1	0.2
Gelir Durumu	Gelirim giderimden az	77	18.7
Durumu	Gelirim giderimle eşit	200	48.7
	Gelirim giderimden fazla	134	32.6
Sosyal Güvence	Özel Sigorta	40	9.7
Durumu	SGK	330	80.3
	Yok	32	7.8
	GSS	9	2.2
Eğitim Durumu	Okur yazar	1	0.2
Durumu	İlkokul	9	2.2
	Ortaokul	5	1.2
	Lise	37	9
	Önlisans	41	10
	Lisans	203	49.4
	Lisansüstü	115	28
	Çalışma Durumu	Çalışmıyor	46
Durumu	Okuyor	31	7.5
	Şirket Sahibi	24	5.8
	Tam zamanlı çalışan	224	54.5
	Yarı zamanlı çalışan	26	6.3
	Günlük ücretli çalışan	4	1
	Emekli	34	8.3
	Serbest Çalışan	22	5.4
	İlişki Durumu	Evli	283
Durumu	Nişanlı	11	2.7
	Sözlü	6	1.5
	Partneri var	111	27
	Min.-Maks.	Ort.	S.S.
Yaş	18-69	39.09	11.85

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri katılımcılara sosyo-demografik veri formu, evlilik hoşnutsuzluğu ölçeği ve ilişki doyumu ölçeği uygulanarak elde edilmiştir.

Sosyo-demografik Veri Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo-demografik veri formu, çoktan seçmeli toplam 26 sorudan oluşmaktadır. Bu formda bireylere ait soruların yanı sıra (cinsiyet; yaş, yaşanılan

bölge; gelir, eğitim, çalışma ve ilişki durumu) (Tablo 1), partnerlerine ait sorular (cinsiyet, eğitim ve çalışma durumu, birliktelik süresi) ve yaşam ortamına dair sorular (yaşanılan evin niteliği, evin aitlik durumu, birlikte yaşanılan kişiler ve evcil hayvan olup olmadığı) yer almaktadır. Bunlara ek olarak, araştırmanın odağında COVID-19'un etkileri bulunduğundan, bu doğrultuda değerlendirilebilecek sorulara (iş yaşamına, partnerin iş yaşamına, ilişkiye ve yaşam ortamına etkisi; karantina uygulanıp uygulanmadığı, uygulanıyorsa ne kadar süredir uygulandığı, birlikte yaşanılan kişilerin karantina uygulayıp uygulamadığı) yer verilmiştir.

İlişki Doyumu Ölçeği: İlişki doyumu ölçeği Hendrick (1988) tarafından geliştirilmiş, 7 basamaklı, Likert tipi 7 ifadeden oluşan bir ölçektir. Hendrick, ilişki doyumu ölçeğini geniş uygulama potansiyeli olan genel bir ilişki memnuniyeti ölçeği olarak tanımlamaktadır ve evli çiftler, birlikte yaşayan çiftler, flört edenler, eşcinsel çiftler ve hatta minimum değişikliklerle genel dostluklar için dahi uygulanabilir olduğunu bildirmektedir (Hendrick, 1988).

İlişki doyumu ölçeği Curun (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, tek faktörlü bir yapıya sahiptir ve iç tutarlık katsayısı .86'dır (Curun, 2012). Ölçekten alınabilecek puanlar 7 – 49 arasındadır. Elde edilen yüksek puan katılımcının ilişki doyumunun yüksek olduğunu, düşük puan ise ilişkiden alınan doyumun düşük olduğunu belirlemektedir. Mevcut araştırma kapsamında ölçeğin güvenilirlik Cronbach alpha katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur.

Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği: Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeği, Kayser tarafından geliştirilmiştir (Kayser, 1996). Ölçek sevecenlik, bağlılık ve kişinin eşiyile duygusal yakınlık arzusunu ölçme amacıyla tasarlanmış 4'lü Likert tipi 21 maddelik bir ölçektir (Kayser, 1996). Ölçekten alınan puanın yüksekliği evlilikteki hoşnutsuzluk oranının yüksekliği anlamına gelmektedir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 21, en yüksek puan ise 84'tür; ölçeğin orijinal formunun Cronbach-alpha katsayısı .97'dir (Kayser, 1996). Ölçeğin Türkçe uyarlaması Çelik tarafından gerçekleştirilmiştir (Çelik, 2013). Türkçe ölçek tek faktörlü bir yapıda olup Cronbach-alpha katsayısı.89'dur.

Evlilik hoşnutsuzluğu ölçeğinin, evlilik dışındaki yakın ilişkiler için uygun bir ölçek olabileceği; fakat evli olmayan çiftlerle de geçerlilik-güvenirlik analizine ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Kayser, 1996). Ölçeğin sonuçları; sadece evli bireyler üzerinden ve evlilik hoşnutsuzluğu olarak değerlendirilmediğinden (partnerler arası tüm ilişki türleri temelinde ele alındığından) metnin devamında daha kapsayıcı olması sebebiyle "ilişki hoşnutsuzluğu" olarak geçirecektir.

2.4. İşlem

Araştırma kapsamında 23.06.2020 – 12.07.2020 tarihleri arasında veri toplanmıştır. Sağlık Bakanlığından bilimsel araştırma onayı ve Altınbaş Üniversitesinden 23/06/2020 tarih ve 2020/12 No'lu Etik Kurul Onayı alınmıştır. Veri analizi SPSS 25.0 paket programıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler için anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerinin tespiti için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testleri uygulanmıştır. Verilerin normal dağılmaması sebebiyle, parametrik olmayan testlerden Spearman's korelasyon analizi, Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında; COVID-19 sürecinin ilişki, iş ve yaşam ortamlarına olan etkilerine verdikleri cevaplara göre "olumlu etki, olumsuz etki, olumlu-olumsuz etki, etki yok" olarak dört gruba ayrılmışlardır.

Gruplar arası karşılaştırmalar öncesinde, katılımcı sayılarındaki dağılım (Tablo 1) dikkate alınarak bazı yeniden gruplandırmalara gidilmiş ve değerlendirmeler o şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda; yaşanılan bölge "Büyükşehir (N = 366) ve Diğer (N = 45)", eğitim durumu "Lisans altı (N = 93), Lisans (N = 203) ve Lisansüstü (N = 115)", çalışma durumu "Çalışıyor (N = 300) ve Çalışmıyor (N = 111)", ilişki durumu "Evli (N = 283) ve Evli Olmayan (N = 128)" ve yaşanılan evin niteliği "Apartman dairesi (N = 371) ve Diğer (N = 40)" olarak gruplandırılmıştır. Analizler bu gruplar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Betimsel Analizler

Araştırma, COVID-19 sürecinin bireylerin romantik ilişkileri üzerine etkisini, ilişki doyumları ve ilişki hoşnutsuzlukları değişkenleri açısından incelemektedir. Dolayısıyla, Kişisel Bilgi Formunda hem katılımcılara hem de partnerlerine ilişkin COVID-19 sürecine ilişkin açıklayıcı sorular sorulmuştur. Katılımcıların partnerlerine dair cevaplarının dağılımı Tablo 2'deki gibidir.

		N	%
Cinsiyet	Kadın	131	31.9
	Erkek	280	68.1
Eğitim Durumu	Okur yazar	1	0.2
	İlkokul	13	3.2
	Ortaokul	12	2.9
	Lise	55	13.4
	Önlisans	33	8
	Lisans	209	50.9
	Lisansüstü	88	21.4
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	53	12.9
	Okuyor	28	6.8
	Şirket Sahibi	54	13.1
	Tam zamanlı çalışan	222	54
	Yarı zamanlı çalışan	18	4.4
	Günlük ücretli çalışan	8	1.9
	Emekli	28	6.8
Birliktelik Süresi (Ay)		Ort.	S.S.
		141.76	137.068

Tablo 2. Katılımcıların Partnerlerine İlişkin Demografik Veriler

Ayrıca katılımcıların yaşam ortamlarına yönelik bilgiler alınması amaçlanmıştır. COVID-19 sürecinde katılımcıların yaşam ortamına dair dağılım Tablo 3'teki gibidir.

		N	%
Yaşanılan Evin Niteliği	Apartman Dairesi	371	90.3
	Müstakil Ev – Villa	36	8.8
	Misafirhane – Otel Apart	4	1
Evin Aitlik Durumu	Kendime Ait	94	22.9
	Aileme Ait	71	17.3
	Kiralık	162	39.4
	Partnerime Ait	39	9.5
	Bana ve Partnerime Ait	45	10.9
Birlikte Yaşanılan Kişiler	Aile	80	19.5
	Yalnız	32	7.8
	Partner	109	26.5
	Partner ve Çocuklar	173	42.1
	Diğer	17	4.1
Evcil Hayvan	Var	107	26
	Yok	304	74

Tablo 3. Yaşam Ortamına Dair Bilgiler

Bireylerin COVID-19 sürecinden etkilendikleri alanlara dair ve karantina uygulanmasına yönelik soruların dağılımı Tablo 4'teki gibidir.

		N	%
İş Yaşamına Etkisi	Olumlu	10	2.4
	Olumsuz	173	42.1
	Olumlu + Olumsuz	85	20.7
	Etki yok	143	34.8
Partnerin İş Yaşamına Etkisi	Olumlu	18	4.4
	Olumsuz	172	41.8
	Olumlu + Olumsuz	63	15.3
	Etki yok	158	38.4
İlişkiye Etkisi	Olumlu	84	20.4
	Olumsuz	90	21.9
	Olumlu + Olumsuz	120	29.2
	Etki yok	117	28.5
Yaşam Ortamına Etkisi	Olumlu	8	1.9
	Olumsuz	65	15.8
	Olumlu + Olumsuz	50	12.2
	Etki yok	288	70.1
Karantina Uygulama	Evet	158	38.4
	Hayır	238	57.9
	Sadece Mecbur Kaldıkça Çıkıyor	15	3.6
	Birlikte Yaşanan Kişilerin Karantina Uygulaması	Evet	137
	Hayır	27	6.6
	Sadece Mecbur Kaldıkça Çıkıyor	229	55.7
Karantina Uygulama Süresi (Gün)		Ort.	S.S.
		27.5	29.86

Tablo 4. COVID-19 Etkilerine Dair Veriler

Son olarak, katılımcıların İlişki Hoşnutsuzluğu Ölçeği ortalama puanı 35.48 (St. S. = 11.931) ve İlişki Doyumu Ölçeği ortalama puanı 37.98 (St. S. = 9.465) olarak bulunmuştur.

3.2. Korelasyon Analizleri

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucu, verilerin normal dağılım göstermediği ($p < 0.05$) tespit edilmiş ve parametrik olmayan testlerden Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. Spearman korelasyon analizi sonucu bireylerin partner ilişkilerinde, ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -0.803$, $p < 0.01$). Bu sonuç, ilişki doyumu arttıkça hoşnutsuzluğun azaldığı anlamına gelmektedir.

İlişki hoşnutsuzluğu ile birliktelik süresi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.152$, $p = 0.02$). Bu sonuç, ilişki süresi arttıkça hoşnutsuzluğun da arttığı anlamına gelmektedir. Öte yandan ilişki doyumu ile birliktelik süresi arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0.05$).

Yaş değişkeni ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki görülmezken ($p > 0.05$) yaş ve ilişki hoşnutsuzluğu arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($r = 0.197$, $p < 0.01$). Bu sonuç, yaş arttıkça ilişki hoşnutsuzluğunun da arttığı anlamına gelmektedir.

Katılımcıların karantina uygulama süresi ile ilişki hoşnutsuzluğu ve ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0.05$).

3.2.1. Sosyo-Demografik Özellikler ve Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Katılımcıların sosyo-demografik bilgileriyle, ilişki doyumları ve ilişki hoşnutsuzlukları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İkili gruplar için [örn. cinsiyet (K, E)] Mann-Whitney U testi, ikiden fazla seçeneği olan gruplar için ise [örn. gelir durumu (giderimden az, eşit, fazla)] Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen Mann-Whitney U Testleri sonucunda; katılımcıların ve partnerlerinin cinsiyetleri, kişinin çalışma durumu, yaşanılan bölge, yaşanılan evin niteliği ve evde evcil hayvan olup olmaması açısından ilişki hoşnutsuzluğu ve ilişki doyumu puanlarında herhangi bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Öte yandan; partnerleri çalışmayan grubun partneri çalışan gruba kıyasla ilişki hoşnutsuzluklarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu (Sıra ortalamaları = 249.48; 199.56, $U = 7182.500$, $p = 0.004$) ve ilişki doyumlarının daha düşük olduğu (Sıra ortalamaları = 160.63; 212.72, $U = 7082.500$, $p = 0.003$) görülmüştür.

İlişki durumu açısından; evli grubun ilişki hoşnutsuzluk düzeylerinin evli olmayan gruba kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu (Sıra ortalamaları = 214.95, 186.21; $U = 15579.500$, $p = 0.023$) görülürken ilişki doyumu açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Sosyal güvence değerlendirildiğinde ilişki hoşnutsuzluğu ($\chi^2 = 10.287$, $p = 0.016$) ve ilişki doyumu ($\chi^2 = 12.858$, $p = 0.005$) açısından gruplar arası anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Yapılan izleme analizleri; herhangi bir sigortası olmayan grubun ilişki doyumu ölçeği puanlarının özel sigortası olan gruba (Sıra ortalamaları = 27.05; 44.06, $U = 337.500$, $p = 0.001$) ve SGK'lı gruba (Sıra ortalamaları = 125.17; 186.96, $U = 3477.500$, $p = 0.001$) kıyasla anlamlı biçimde düşük olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde; evlilik

hoşnutsuzluğu açısından herhangi bir sigortası olmayan grup puanlarının özel sigortası olan gruptan (Sıra ortalamaları = 45.08; 29.64, $U = 365.500$, $p = 0.002$) ve SGK'lı gruptan (Sıra ortalamaları = 229.53; 176.84, $U = 3743.00$, $p = 0.006$) anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin ve partnerlerinin eğitim durumu açısından ise ilişki hoşnutsuzluğu ve ilişki doyumu açısından anlamlı herhangi bir farka rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

Birlikte yaşanan kişilere göre gruplar arası ilişki doyumu açısından herhangi bir fark bulunmazken ($p > 0.05$) ilişki hoşnutsuzluğu açısından anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 = 10.330$, $p = 0.035$). İzleme analizi; ailesiyle yaşayan grubun (Sıra ortalaması = 111.38) hoşnutsuzluk puanlarının partneri ve çocuklarıyla yaşayan gruptan (Sıra ortalaması = 134.23) daha düşük olduğunu göstermiştir ($U = 5670.000$, $p = 0.021$). Ayrıca partneriyle yaşayan grup (Sıra ortalaması = 124.80), partneri ve çocuklarıyla yaşayan gruba kıyasla (Sıra ortalaması = 152.02) daha düşük hoşnutsuzluk puanlarına sahiptir ($U = 7608.000$, $p = 0.006$).

COVID-19'un ilişki yaşamına etkisi açısından gruplara bakıldığında gerek ilişki hoşnutsuzluğu ($\chi^2 = 43.047$, $p < 0.01$) gerekse ilişki doyumu ($\chi^2 = 47.674$, $p < 0.001$) açısından anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Yapılan izleme analizleri sonucu anlamlı bulunan gruplara ilişkin değerler Tablo 5'teki gibidir.

Ölçek	Gruplar	Sıra Ortalaması	U	P
Evlilik Hoşnutsuzluğu	Olumlu	65.32	1916.500	0.000
	Olumsuz	108.21		
	Olumlu	80.00	3150.00	0.000
	Olumlu + Olumsuz	118.25		
	Olumsuz	125.52	3328.00	0.000
	Etki yok	87.44		
	Olumlu + Olumsuz	132.76	5368.50	0.002
	Etki yok	104.88		
İlişki Doyumu	Olumlu	110.88	1816.500	0.000
	Olumsuz	65.68		
	Olumlu	123.10	3309.500	0.000
	Olumlu + Olumsuz	88.08		
	Olumsuz	92.38	4219.00	0.007
	Olumlu + Olumsuz	115.34		
	Olumsuz	79.06	3020.50	0.000
	Etki yok	123.18		
Olumlu + Olumsuz	105.37	5384.50	0.002	
Etki yok	132.98			

Tablo 5. COVID-19'un İlişki Yaşamına Etkisine Göre Gruplar

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Mevcut araştırma; COVID-19 sürecinin erken döneminde romantik ilişkiler üzerine etkisini, ilişki doyumları ve ilişki hoşnutsuzlukları değişkenleri açısından incelemektedir. **Bu bağlamda araştırmada ele alınan ilk soru;** pandemi sürecinde kişilerin ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluklarının hangi düzeyde olduğudur.

Sonuç olarak; katılımcıların İlişki Hoşnutsuzluğu Ölçeği ortalama puanı 35.48 (St. S. = 11.931) ve İlişki Doyumu Ölçeği ortalama puanı 37.98 (St. S. = 9.465) olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek puanların 7 – 49 arasında değiştiği düşünüldüğünde, genel olarak katılımcıların ilişki doyumu düzeylerinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür. İlişki hoşnutsuzluğu Ölçeğinden elde edilebilecek puanların 21 ve 84 aralığında olduğu düşünüldüğünde ise; ilişki hoşnutsuzluk düzeylerinin genel anlamda düşük olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçları destekleyen benzer bir çalışmada COVID-19'un erken döneminde partnerlerin birlikte daha fazla zaman geçirmeleri ve artan temasın ilişki doyumu üzerinde olumsuz etkisinin olmadığı bulunmuştur. Uygulanan karantinanın partnerlere birlikte daha fazla zaman geçirmeleri için fırsat sunmuş olabileceği bildirilmektedir (Julia, Strauss, Talamini ve Zentner, 2021).

Yapılan analizler sonucunda bireylerin ilişki doyumu ile ilişki hoşnutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çelik (2013) çalışmasında evlilik hoşnutsuzluğu ile evlilik yaşam doyumu arasında negatif bir ilişkinin olduğunu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci soru; kişilerin ilişki doyumu düzeyleri ve ilişki hoşnutsuzluğu düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığına yöneliktir.

Araştırma kapsamında ele alınan demografik değişkenlerden; birliktelik süresi, yaş ve sosyal güvence durumu ile ilişki hoşnutsuzluğu değişkeni arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların birliktelik süresi arttıkça ilişki hoşnutsuzluğunun da arttığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına paralel şekilde, farklı çalışmalarda da birliktelik süresinin ilişki hoşnutsuzluğunu anlamlı olarak yordadığı belirtilmiştir (Çelik, 2006; Taycan, Erdoğan, Kuruoğlu, & Çepik, 2014). Evlilik süreleri ve evlilik uyumunun araştırıldığı benzer bir çalışmada hem erkek hem de kadınlar için evliliğin 10. yılına kadar evlilik uyum puanlarının yüksek olduğu; ardından evliliğin 21.yılına kadar evlilik uyum puanlarının azaldığı ve 21.yıldan sonra tekrar artış gösterdiği bulunmuştur (Şener & Terzioğlu, 2002). Evlilik doyumu tanımının öncelikle duygusal durumdan elde edilen doyuma odaklandığı, sonrasında ise eşler arasındaki etkileşime daha fazla odaklandığı açıklanmaktadır. Bu etkileşimin geniş anlamda bütün deneyimleri etkilemeyi, ilişkileri ve bireyin duygularını hem kendisiyle hem de eşle rahatlıkla paylaşmasını içerdiği belirtilmektedir. Evlilik doyumu yüksek çiftlerin birbirleriyle daha iyi arkadaş olabilen, boş zamanlarını beraberce paylaşabilen ve bu konuda birbirlerine zaman ayıran, tartışmalarında ılımlı, ortak fikir paylaşımları olan, sıkı dostluk ve tutkunun önemini vurgulayan çiftler oldukları ifade edilmektedir (Hendrick, 1988). Bu bağlamda kişilerin birliktelik süresi artıkça, duygusal-romantik duygulardan ziyade; etkileşim, empati ve anlayış düzeyleri önem kazanacağından yapılacak çalışmalarda birliktelik süresi değişkeni ile bu boyutlara dikkat çekilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bireylerin yaşları artıkça ilişki hoşnutsuzluğunun arttığı bulunmuştur. Bu sonuç, alan yazındaki benzer çalışmalarla desteklenmektedir. Çakıcı (2016), Kumcağız ve Ertuğ (2016) tarafından yapılan çalışmalarda benzer şekilde kadınların yaşlarının artmasıyla evliliklerindeki hoşnutsuzluğun arttığı bulunmuştur. Bireylerin ilişki doyumu ile birliktelik süresi ve yaşları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

İkinci soru kapsamındaki bulgulardan bir diğeri de bireylerin ilişki biçimlerine ve birlikte yaşanan kişilere göre, gruplar arasında ilişki hoşnutsuzluğu açısından anlamlı farklar olduğudur. Evli olmayan grubun ilişki hoşnutsuzluğu düzeylerinin, evli olan gruptan daha düşük olduğu bulunmuştur. Evli olmayan (romantik

ilişkisi olan) grubun karantina sürecinde bir arada yaşamadıkları düşünüldüğünde, evlilere oranla daha az sorumluluk yüklendikleri, daha özerk ve bireysel hareket edebildikleri bu bağlamda ilişki hoşnutsuzluklarının daha düşük olduğu söylenebilir.

Birlikte yaşanan kişiler için de benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ailesiyle birlikte yaşayan grubun ilişki hoşnutsuzluk puanı, partneri ve çocuklarıyla birlikte yaşayan gruba göre daha düşük bulunmuştur. Benzer biçimde sadece partneriyle yaşayan grubun hoşnutsuzluk puanları da partneri ve çocuklarıyla yaşayan gruba göre daha düşüktür. Katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluşturmakta olup bakım, temizlik, çocukların evden eğitiminin takibi gibi konularda kadınların ev içi sorumlulukları ve iş yüklerinin artmış olduğu dikkate alındığında, bu sonuçlar anlamlı görünmektedir. Çevrim içi çalışmak zorunda kalan kişilerin işlerini evden sürdürmeleri nedeniyle, ev içinde değişen ve yeni eklenen rollerle birlikte artan sorumluklar ile evli ve çocuklarıyla birlikte yaşayan partnerlerin ilişki hoşnutsuzluğunun daha fazla etkilendiği düşünülebilir. Katılımcıların birlikte yaşanan kişilere göre gruplar arasında ilişki doyumu açısından ise fark bulunmamıştır.

COVID-19 pandemi sürecinde partneri çalışan grubun; partneri çalışmayan gruba oranla ilişki hoşnutsuzluğu puanları daha düşük, ilişki doyumu puanları ise daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca katılımcılardan sigortası olmayan grubun sigortası olan gruplara kıyasla, ilişki doyumlarının düşük ve ilişki hoşnutsuzluklarının yüksek olduğu bulunmuştur. COVID-19 pandemisi tedbirleri kapsamında karantina uygulandığı, çoğu iş yerinin belirsiz süre kapatıldığı ve bunun sonucunda işsiz kalan, gelir kaybı yaşayan bireylerin olduğu bilinmektedir. Yaşanılan işsizlik, gelir kaybı gibi nedenlerle ihtiyaçların karşılanamaması hali, işe gidememe ve bu durumun ne kadar süreceğinin belirsiz olmasının yarattığı kaygının kişilerin ilişkisini olumsuz etkilediği söylenebilir. Benzer bir çalışmada eşlerin çalışıp çalışmaması, eve çift maaş girmesi ve her iki eşin çalışmasının evlilikte ekonomik anlamda büyük kolaylıklar sağladığı ve bunun da iletişim biçimlerini etkileyerek evlilik doyumunu arttırdığı bulunmuştur (Vangelisti & Banski, 1993). Bir başka çalışmada ise ekonomik durum yetersizliğinde, evlilikte mutlu olma düzeyinde azalma olduğu bulunmuştur (Hardie-Halliday & Lucas, 2010). Benzer şekilde Kumcağız ve Ertuğ (2016), evlilik hoşnutsuzluk puan ortalamaları ile çalışma durumları arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmadaki son soru; COVID-19 sürecinin bireylerin romantik ilişkilerine etkisi olup olmadığına yöneliktir. Bu doğrultuda, katılımcıların % 29.2'sinin hem olumlu hem de olumsuz etkisi olduğunu, %%28.5'inin etkisi olmadığını, %21.9'unun olumsuz etkisi olduğunu ve %20.4'ünün ise olumlu etkisi olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir.

COVID-19 pandemi sürecinde ilişki yaşamının olumlu etkilendiğini belirten grupla, olumsuz etkilendiğini belirten grup karşılaştırıldığında; olumlu etkilenen grubun diğer gruba göre ilişki doyum puanı yüksek, ilişki hoşnutsuzluğu puanı düşük bulunmuştur. Kişilerin yaşam tarzlarının ve ilişki rutinlerinin değişmesi, ekonomik kaygı yaşamaları ve iletişim sorunlarının yaşanması romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişkilerini etkilemektedir. COVID-19 pandemisinde yaşanan belirsizlik durumu, kendisinin ya da yakınlarının hastalığa yakalanma tehdidi, ölüm kaygısı, yakınlarını kaybetme düşüncesi, işini kaybetme korkusu içinde olmak katılımcıların kaygı düzeylerini artırmaktadır (IASC,2020). Pandemide strese yol açtığı bildirilen bu durumların kişilerin ilişki hoşnutsuzluklarını olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

İlişki yaşantısının olumlu etkilendiğini belirten grup için; kişiler arası iletişimin etkili ve tatmin edici olduğu, karantina ya da kısıtlamalar nedeniyle evde birlikte geçirilen zamanın kaliteli değerlendirildiği düşünülmektedir. Böylece ilişkinin olumlu olarak etkilenmesi sağlanmış ve ilişki doyumu artmıştır. Bir meta-analiz çalışmasında, öznel ruhsal iyi olma hali ile sosyal yaşam arasındaki ilişkide sosyal ilişkilerin niceliğinden çok niteliğinin önemli olduğu ortaya konulmuştur (Pinquart ve Sörensen, 2000).

COVID-19 pandemi sürecini bir kriz durumu olarak tanımlarsak, krizler olumlu yönde değerlendirildiğinde bireylerin bu süreçten güçlenerek çıktıkları bilinmektedir. Roberts'in kriz modeline göre, kriz durumlarında müdahale basamaklarından birisi duygularla ilgilenmek ve destek sağlamaktır (Knox ve Roberts, 2008). Özellikle aktif dinleme, empatik ve anlayışlı bir ilişki kurulması kriz dönemlerinde tedavi edici olarak önerilmektedir. COVID-19 pandemi sürecinden ilişki yaşamının olumlu etkilendiğini belirten kişilerin karantina, evden çevrim içi çalışma gibi alınan tedbirler nedeniyle partnerleriyle birlikte daha fazla kaliteli zaman geçirerek, bu kriz durumunu fırsat olarak değerlendirebildikleri düşünülmektedir. Partnerleriyle birlikte daha fazla kaliteli vakit geçirebilen kişiler iletişimlerini, duygusal bağlılıklarını, ev içi işlerde sorumluluk ve rol paylaşımı yaparak yeni durumlara uyuma becerilerini geliştirebilmiş ve pandemi sürecinden olumlu olarak etkilendikleri söylenebilir. Ayrıca sosyo-demografik değişkenlerden elde edilen verilere göre katılımcıların %89,1'inin Büyükşehirlerde yaşadığı anlaşılmaktadır. Büyükşehirlerde çalışma saatlerinin uzunluğu, ulaşımın çok zaman alması, uzun saatler trafikte kalmak ve eve yorgun dönmek gibi nedenler partnerler için birlikte daha sınırlı zaman geçirmek anlamına gelebilir. COVID-19 pandemi sürecinde alınan tedbirlerden karantina uygulaması ve çoğu iş yerinin evden çevrim içi çalışmaya geçilmesi ile bu olumsuzlukların ortadan kalkabileceği düşünülebilir. Böylece bireylerin aileleriyle, partnerleriyle ve çocuklarıyla bir arada daha fazla ve kaliteli zaman geçirdikleri söylenebilir. Bu doğrultuda olumlu etkilendiğini belirten katılımcı grubun ilişki doyumu artmıştır.

Araştırmanın örnekleminin orta sosyo-ekonomik düzeyde ve çoğunluğu lisans/lisansüstü eğitime sahip katılımcılardan oluşması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu nedenle COVID-19 pandemi sürecinde araştırma değişkenleri olan ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğunun düşük sosyo-ekonomik düzey ve düşük eğitim gruplarıyla da tekrarlanması, alan yazına katkı sağlayacağı için önerilmektedir.

Araştırma sonucunda COVID-19 sürecinden olumsuz etkilenen grubun ilişki doyumu daha düşük bulunmuştur. Özellikle evli katılımcıların ilişki doyumu daha düşük, ilişki hoşnutsuzluğunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırma bulguları sosyo-demografik özelliklerin ve yaşam koşullarının etkisini ortaya koymuştur. Bu bulguların, özellikle pandemi sürecinde, çiftler için psiko-sosyal destek programları geliştirilirken yardımcı olacağı düşünülmektedir. COVID-19 pandemi salgını sürecinde sosyal hizmet uzmanları ve tüm toplum ruh sağlığı çalışanları tarafından, evli bireyler başta olmak üzere, ilişki hoşnutsuzluklarının azaltılması yönünde çalışmaların planlanmasının uygun olacağı düşünülmektedir. COVID 19 pandemisi gibi salgın durumlarında yaşanan değişiklik ve belirsizliklerin kişiler üzerindeki olumsuz etkisini azaltacak psiko eğitimlerin verilmesi, evli gruplar için yeni rollere uyum sağlama ve nitelikli zaman geçirme konusunda rehberlik edilmesi, bireysel ya da grup çalışmalarının yapılması uygun olacaktır.

Makro düzeyde ise geçici ya da belirsiz süreli iş kaybı yaşayan ve sosyal güvencesi olmayan kişiler için ekonomik destek sağlanması önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Conradi, Henk Jan, Arjen Noordhof, Dick P. H. Barelds ve Jan H. Kamphuis.** (2017). Actor and Partner Effects of Attachment on Relationship Satisfaction and Sexual Satisfaction Across the Genders: An APIM Approach. *Journal of Marital and Family Therapy* 43.3, 700-716. doi:10.1111/jmft.12222
- Curun, Ferzan.** (2012). Sex Role Orientation and Romantic Relationship Satisfaction: A Study in Turkey. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships* 6.2, 227–234. doi:10.5964/ijpr.v6i2.103
- Çakıcı, Betül.** (2016) Görücü usulü evlenen çiftler ile flört ederek evlenen çiftler arasındaki evlilik sonrası evlilik dinamiklerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi. İstanbul.
- Çelik, Eyüp.** (2013). Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies* 8.12, 249-261. doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5663
- Çelik, Metehan.** (2006) Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. T.C. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Devecioğlu, Pelin.** (2020). Nişanlı Bireylerde İlişki Doyumunu Yordamada Bağlanma Boyutlarının, Evlilik Tutumlarının ve Beklentilerinin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi. İstanbul.
- Hardie-Halliday, Jessica ve Amy Lucas.** (2010). Economic Factors and Relationship Quality Among Young Couples: Comparing Cohabitation and Marriage. *Journal of Marriage and Family* 72.5, 1141-1154. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00755.x
- Hendrick, Susan S.** (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family* 50.1, 93-98. doi:10.2307/352430
- Joronen, Katja, Marja Kaunonen ve Liisa Anna.** (2016). Parental Relationship Satisfaction After the Death of a Child. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 30.3, 499-506. doi:10.1111/scs.12270
- Kayser, Karen.** (1996). The marital disaffection scale: an inventory for assessing emotional estrangement in marriage. *The American Journal of Family Therapy* 24.1, 83–88. doi:10.1080/01926189508251019
- Kersten-Kayser, Karen.** (1990). The Process of Marital Disaffection: Interventions at Various Stages. *Family Relations* 39.3, 257-265. doi:10.2307/584869
- Knee C. Raymond, Heather Patrick, Nathaniel A. Vietor, Aruni Nanayakka ve Clayton Neighbors.** (2002). Self-Determination As Growth Motivation İn Romantic Relationships. *Personality And Social Psychology Bulletin* 28.5, 609-619.
- Karen, S. Knox ve Roberts, R. Albert.** (2008). The crisis intervention model. *Theoretical Perspectives for Direkt Social Work Practice- a Generalist – Eclectic Approach*. Ed: Coady, N. ve P. Lehman, 184-266. Springer Publishing Company. Newyork.
- Kumcağız, Hatice ve Kevser Ertuğ.** (2016). Evlilik Hoşnutsuzluğu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Turkish Studies* 11.19, 601-620. doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.
- Kuruluşlar arası Daimi Komite (IASC), Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psiko-sosyal Destek Referans Grubu** (2020) COVID-19 Salgınının Ruh Sağlığı ve Psiko-sosyal Etkenler Açısından Ele Alınması, Versiyon 1.5, 17 Mart.

Martínez-Líbano, J. & Yeomans, M.M. (2021). Couples Satisfaction during the Covid 19 Pandemic: a Systematic Review. *Psychology and Education Journal*. Vol. 58 No. 5, 1848-1860. URL: <http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/5692>

Pietromonaco, P. R., & Overall, N. C. (2020). Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *American Psychologist*.

Rusbult, Caryl E. (1980). Commitment and Satisfaction in Romantic Associations: A Test of the Investment Model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172- 186.

Roy, D., Sarvodaya T., Kar Sujita K., Nivedita S., Verma Sudhir K. ve Vikas K. (2020). Study of Knowledge, Attitude, Anxiety & Perceived Mental Healthcare Need in Indian Population During COVID-19 Pandemic. *Asian Journal of Psychiatry* 51, 1-8.

Schaffhuser, K., Matias A. ve Mike M. (2014). Personality Traits and Relationship Satisfaction in Intimate Couples: Three Perspectives on Personality. *European Journal Of Personality* 28.2, 120-133. doi:<https://doi.org/10.1002/per.1948>

Sinanoğlu, C. (2019). Evliliklerinden Hoşnut Olan ve Olmayan Bireylerin Depresyon Düzeyleri ve İntihar Olasılıklarının Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakındoğu Üniversitesi. Lefkoşa.

Storaasli, Ragnar D. & Markman, Howard J. (1990). Relationship Problems in the Ear

ly Stages of Marriage: A Longitudinal Investigation. *Journal of Family Psychology*, 4(1), 80-98, <https://doi.org/10.1037/0893-3200.4.1.80>

Şener, A. & Günsel T. (2002). Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Taycan Erdoğan, S. & Kuruoğlu Çepik, A. (2014). Evlilik Uyumu İle Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi* 25.1, 9-18.

Tepeli Temiz, Z. (2020). Covid-19'un ilişkiler üzerindeki etkileri araştırılıyor Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler. Erişim tarihi 04 09 2020. <<https://www.fsm.edu.tr/haber/g2020-04-07-16-24-56pm>>.

Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1961). *The Social Psychology of Groups* (Cilt 2). New York: John Wiley&Sons.

TÜBA. Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. (2020) TÜBA RAPORLARI No:34. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara. Erişim tarihi 04 09 2020. <<http://www.tuba.gov.tr/tr/yayinlar/suresiz-yayinlar/raporlar/1.-versiyon-covid-19-pandemi-degerlendirme-raporu>>.

Üçgül, Ş. (2019). Evlilik Beklentisinin ve Evlenme Türlerinin Evlilik Hoşnutsuzluğuna Etkisi Konya Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.

Vangelisti, A. L. & M. A. Banski. (1993). Couples'Debriefing Conversations:The Impact of Gender, Occupation, and Demographic Characteristics. *Family Relations* 42.2 : 149-158. doi: <https://doi.org/10.2307/585448>.

Vigl J., Strauss H., Talamini F. ve Zentner M. (2021). Changes in Relationship Satisfaction in the Early Stages of the COVID-19 Pandemic: A Cross-National Examination of Situational, Dispositional, and Relationship Factors.